

Postępowanie z pacjentem z podejrzeniem ciężkiego zakażenia w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym (SOR)

prof. dr hab. med. **Waleria Hryniewicz**

prof. dr hab. **Jerzy Robert Ładny**

prof. dr hab. **Andrzej Kübler**

dr n. med. **Tomasz Ozorowski**

Postępowanie z pacjentem z podejrzeniem ciężkiego zakażenia w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym (SOR)

Wydawnictwo sfinansowane ze środków będących w dyspozycji Ministra Zdrowia w ramach programu zdrowotnego pn.: „Narodowy Program Ochrony Antybiotyków na lata 2011–2015”

Copyright 2014 by:

Waleria Hryniewicz

Warszawa 2014

All rights reserved

Wszystkie prawa zastrzeżone

Uwaga!

Autorzy zastrzegają sobie prawo do modyfikacji dokumentu bez uprzedniego powiadomienia.

Najbardziej aktualna wersja publikacji znajduje się na stronie www.antybiotyki.edu.pl

Wydanie pierwsze

Wydawca

Narodowy Instytut Leków, Warszawa

Wydawnictwo sfinansowane ze środków będących w dyspozycji ministra Zdrowia w ramach programu zdrowotnego pn.: „Narodowy Program Ochrony Antybiotyków na lata 2011 – 2015”

Projekt okładki:

Magdalena Borek

ISBN 978-83-932196-3-6

Postępowanie z pacjentem z podejrzeniem ciężkiego zakażenia w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym (SOR)

Rekomendacje zalecane przez Konsultanta Krajowego w dziedzinie mikrobiologii lekarskiej
Prof. dr hab. med. Walerię Hryniewicz

Rekomendacje zalecane przez Konsultanta Krajowego w dziedzinie medycyny ratunkowej
Prof. dr hab. Jerzego Roberta Ładnego

Rekomendacje zalecane przez Konsultanta Krajowego w dziedzinie intensywnej terapii
Prof. dr hab. Andrzeja Küblera

Autorzy:

Waleria Hryniewicz

prof. dr hab. med. Waleria Hryniewicz
Zakład Epidemiologii i Mikrobiologii Klinicznej
Narodowy Instytut Leków
Centralny Ośrodek Badań Jakości w Diagnostyce
Mikrobiologicznej

Jerzy Ładny

Prof. dr hab. Jerzy Robert Ładny
Zakład Medycyny Ratunkowej i Katastrof UM w Białymstoku

Andrzej Kübler

Prof. dr hab. Andrzej Kübler
Katedra i Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii UM we
Wrocławiu
Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. J. Mikulicza-Radeckiego

Tomasz Ozorowski

dr n. med. Tomasz Ozorowski
Zespół ds. kontroli zakażeń szpitalnych
Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego UM w Poznaniu
Szpital Kliniczny im. Karola Jonschera UM w Poznaniu
Szpital Wojewódzki w Poznaniu

Warszawa, 2014

Wprowadzenie

Pacjent z obrazem klinicznym ciężkiego zakażenia czyli z rozpoznaniem klinicznym ciężkiej sepsy/wstrząsu septycznego, zanim zostanie przekazany do oddziału intensywnej terapii lub innego oddziału szpitala, musi być w pierwszym etapie diagnozowany i leczony w szpitalnym oddziale ratunkowym [1].

Brakuje polskich danych charakteryzujących sposób postępowania z pacjentem z objawami ciężkiego zakażenia w SOR. W bardzo szerokim badaniu ogólnokrajowym w USA, na próbie ponad 2 mln przyjęć do SOR pacjentów z podejrzeniem ciężkiej sepsy, wykazano, że spędzali średnio 5 godzin na tym oddziale, zanim zostali przeniesieni do oddziału intensywnej terapii [2]. Wytyczne postępowania z pacjentami w ciężkiej sepsie i wstrząsie septycznym podkreślają znaczenie szybkiej selekcji pacjentów, u których należy podejrzewać to schorzenie i niezwłoczne wdrażanie pakietu skoordynowanych działań obejmujących m.in. resuscytację płynową, pobranie badań mikrobiologicznych i podanie antybiotyku w ciągu pierwszej godziny [3].

Na próbie 122 pacjentów przyjmowanych do szpitalnego oddziału ratunkowego z podejrzeniem bakteryjnego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, oceniono, że czas, jaki upływał od przyjęcia do podania antybiotyku wyniósł średnio 3 godz. (w przedziale 1-18 godz.), mimo że większość zaleceń wskazuje na konieczność podania antybiotyku w ciągu 30 min od postawienia podejrzenia tego zakażenia [4].

W szpitalnym oddziale ratunkowym należy wydzielić tych pacjentów, u których szybkie wdrożenie antybiotyku wyraźnie poprawia rokowanie (ciężka sepsa/wstrząs septyczny), od pacjentów z podejrzeniem zakażenia, u których opóźnienie wdrożenia antybiotykoterapii nie wpływa na rokowanie a równie istotne jest doprecyzowanie diagnozy w toku kolejnych badań tak, aby wybór antybiotyku był optymalny.

Ciężka sepsa i wstrząs septyczny

Pacjent z podejrzeniem ciężkiej sepsy i wstrząsu septycznego jest przekazywany niezwłocznie do oddziału intensywnej terapii. W przypadku podjęcia działań diagnostyczno-terapeutycznych w SOR pacjent powinien mieć niezwłocznie pobraną krew na posiew, inne materiały na posiewy w zależności od obrazu klinicznego i następnie, niezwłocznie, podany antybiotyk [2].

Ze względu na wysokie ryzyko bakteriemii (ok 25%) posiewy krwi należy niezwłocznie pobierać (w obrębie SOR) także u następujących pacjentów [14, 15]:

- Gdy podejrzewane jest zakażenie i stwierdzany jeden z następujących: temperatura ciała $> 39,5^{\circ}\text{C}$, założony cewnik naczyniowy centralny, podejrzenie bakteryjnego zapalenia wsierdza
- Gdy podejrzewane jest zakażenie i stwierdzane co najmniej dwa z następujących: temperatura ciała $38,3^{\circ}\text{C}$ - $39,4^{\circ}\text{C}$, wiek > 65 lat, dreszcze, wymioty, spadki ciśnienia (< 90 mmHg), liczba leukocytów $> 18000/\text{m}^3$, granulocyty $> 80\%$, płytki $< 15000/\text{mm}^3$, kreatynina > 2 mg/dl.

Wybór antybiotyku jako terapia empiryczna u pacjenta w ciężkiej sepsie przyjmowanego do szpitala jest zależny od następujących:

- Rozpoznania zlokalizowanego zakażenia, które prowadzi do obrazu klinicznego sepsy,
- Określenia czy zakażenie ma charakter pozaszpitalny czy szpitalny.

Wybór antybiotyku dla zakażeń pozaszpitalnych:

- W przypadku sepsy pozaszpitalnej, której punktem wyjścia jest ciężkie zapalenie płuc pacjent powinien otrzymać ceftriakson 1×2 g iv z lewofloksacyną $1-2 \times 500$ mg iv [16],

- W przypadku sepsy wywodzącej się z dróg moczowych należy rozważyć podanie cefalosporyny III generacji (ceftriakson, cefotaksym) z aminoglikozydem,
- W przypadku sepsy wewnątrzbrzuszej: piperacylina/tazobaktam, karbapenem lub terapia skojarzona przy zastosowaniu metronidazolu i ceftazydymu, lub cefepimu, lub ciprofloksacyny, lub lewofloksacyny [17],
- W przypadku sepsy nieznanego źródła należy podejrzewać zakażenie o etiologii *Staphylococcus aureus*, *Neisseria meningitidis*, *Streptococcus pneumoniae* [18]: należy rozważyć zastosowanie ceftriaksonu 1 x 2 g iv z kloksacyliną 6 x 2 g iv lub ceftriaksonu 1 x 2 g iv z wankomycyną w pierwszej dawce nasycającej 25-30 mg/kg iv,
- W przypadku podejrzenia sepsy meningokokowej antybiotyk musi być wdrożony niezwłocznie (tuż po pobraniu posiewów krwi); należy podać penicylinę w dawce 3 mln jm iv lub u dzieci 60000-70000 jm /kg iv powtarzanej co 4-6 godz. albo ceftriakson 1 x 2 g iv.

Wybór antybiotyku w zakażeniu szpitalnym:

- Zakażenie szpitalne należy podejrzewać w SOR, gdy pacjent poddany był hospitalizacji w ciągu ostatniego miesiąca, obecna jest linia naczyniowa centralna,
- Wybór antybiotyku jest zależny od oceny czynników ryzyka wieloopornym drobnoustrojem i powinien obejmować jeden z następujących: ceftazydym, cefepim, piperacylina z tazobaktamem, imipenem, meropenem ± aminoglikozyd; u pacjentów z obecną linią naczyniową centralną należy rozważyć dodanie wankomycyny.

Podjęcie bakteryjnego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych

Pacjenci z podejrzeniem bakteryjnego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych mogą być podzieleni na dwie grupy [5]:

- Wysokiego ryzyka zakażenia bakteryjnego: z wyraźnymi objawami i odchyleniami w badaniach laboratoryjnych wskazujących na zakażenie bakteryjne, gorączką, zaburzeniami świadomości, sztywnością karku,
- Niższego ryzyka, u których diagnoza może być postawiona lub wykluczona dopiero po badaniu płynu mózgowo-rdzeniowego.

W przypadku podejrzenia bakteryjnego zapalenia opon, opóźnienie podania antybiotyku może wynikać z wdrażania czasochłonnych procedur diagnostycznych takich jak tomografia komputerowa, nakłucie lędźwiowe i oczekiwanie na wynik badań lub przekazywanie pacjenta do ośrodka specjalistycznego. Opóźnienie podania antybiotyku w grupie chorych wysokiego ryzyka zdecydowanie pogarsza rokowanie [6-9]. U pacjentów wysokiego ryzyka bakteryjnego zapalenia opon należy pobrać niezwłocznie dwa posiewy krwi i podać antybiotyk nawet przed pobraniem płynu mózgowo-rdzeniowego, jeżeli planowane jest wykonanie badań diagnostycznych, które opóźnią wdrożenie leczenia [11].

Podjęcie zapalenia mózgu

Dostępne są dwie rekomendacje określające wybór i czas podania leku przeciwwirusowego:

- Wytyczne brytyjskie: pacjent z podejrzeniem zapalenia mózgu powinien niezwłocznie otrzymać acyklowir w dawce 10 mg/kg iv lub u noworodków 20 mg/kg iv: 1) jeżeli badania obrazowe i badania płynu wskazują na infekcję wirusową, 2) jeżeli stan pacjenta jest ciężki lub pogarsza się, 3) jeżeli wyniki badań nie będą możliwe do uzyskania w ciągu 6 godz.[12],
- Rekomendacje *Infectious Diseases Society of America* zalecają podanie acyklowiru niezwłocznie u każdego pacjenta z podejrzeniem zapalenia mózgu i nieczekanie na wyniki badań [13].

Zakażenie a gorączka bez rozpoznanej przyczyny u dziecka w szpitalnym oddziale ratunkowym

U 231 dzieci w wieku 1-36 miesięcy kierowanych przez lekarza rodzinnego z rozpoznaniem gorączki $>38^{\circ}\text{C}$ bez określonej przyczyny (GNP) do szpitalnego oddziału ratunkowego diagnozę poważnego zakażenia bakteryjnego postawiono u 58 (25%) [19]:

- Zapalenie płuc = 28,
- Zakażenie układu moczowego = 17,
- Zapalenie opon = 3,
- Bakteriemia/sepsa = 3,
- Zakażenie żołądkowo-jelitowe = 2.

W grupie dzieci bez ciężkiego zakażenia bakteryjnego jako przyczynę gorączki rozpoznano: zakażenie wirusowe dróg oddechowych lub niespecyficzne (108) oraz tzw. przyczyny inne (50): reakcja na leki lub szczepienia, *exanthema subitum* [19].

Gorączkujące dzieci w wieku 4 tygodni do 5. roku życia z poniższymi objawami stanowią grupę pacjentów o wysokim ryzyku ciężkiego zakażenia: skóra biała, plamista, sina, sine wargi lub język, brak reakcji na bodźce zewnętrzne, lekarz podejrzewa ciężkie zakażenie, senność, słaby, piskliwy lub ciągły płacz, stękanie, częstość oddechów $>60/\text{min.}$, umiarkowane lub ciężkie wciąganie klatki piersiowej (zmniejszenie napięcia skóry, uwypuklenie) [20].

Dzieci z GNP powinny otrzymać niezwłocznie antybiotyk jeżeli stwierdza się [20]:

- Wstrząs,
- Dziecko nie daje się dobudzić,
- Objawy inwazyjnej choroby meningokokowej: nieblednąca przy ucisku wysypka w szczególności z jednym z następujących objawów: dziecko wyglądające na chore, zmiany plamicze o średnicy >2 mm, czas ponownego napełniania włóśniczkowego ≥ 3 sek., sztywność karku,
- Niezwłocznie antybiotyk dożylny powinien zostać podany dzieciom z GNP i zmniejszonym poziomem świadomości; w tej sytuacji i przy obecności objawów oponowych należy podejrzewać zakażenie wirusem *Herpes simplex* i podać również acyklowir dożylnie.

Jeżeli antybiotyk jest wskazany należy podać cefotaksym lub ceftriakson.

U dzieci <3 miesiąca życia antybiotykoterapia powinna obejmować cefotaksym lub ceftriakson w skojarzeniu z ampicyliną.

Gorączka i wybroczyny u dzieci

Nie zostały opracowane rekomendacje dotyczące postępowania z dzieckiem z gorączką z wybroczynami w związku z tym przedstawiony zostaje jedynie przegląd najważniejszych publikacji dotyczących tego zagadnienia. Analiza publikacji opisujących przyczyny gorączki i wybroczyn u dzieci.

Badanie z udziałem 190 dzieci z gorączką i wybroczynami w wieku od 3 miesiąca do 15 lat, z których 54% było poniżej 24 miesiąca życia [21]: etiologia została zidentyfikowana u 61 dzieci (tabela 1), inwazyjne zakażenie bakteryjne stwierdzono u 15 dzieci (8%).

Tabela 1. Dzieci z gorączką i wybroczynami, u których zdiagnozowano etiologię zakażenia [21]

Drobnoustrój	Liczba pacjentów
Grupa I: inwazyjne zakażenie bakteryjne (bakteriemia lub zapalenie opon)	15 (8%)
<i>Neisseria meningitidis</i>	13 (z tego 8 jako zapalenie opon a 5 jedynie jako bakteriemia)
<i>Haemophilus influenzae</i>	1
<i>Streptococcus pneumoniae</i>	1
Grupa II: zakażenie bakteryjne bez bakteriemii	
<i>Streptococcus pyogenes</i> (jako zakażenie górnych dróg oddechowych)	19
RSV	12
Inne wirusy powodujące zakażenie układu oddechowego	11
Zakażenie układu moczowego <i>E.coli</i>	1
Enterowirus (jako biegunka)	1
Rotawirus	1
Enterovirus (jako zapalenie opon)	2

Wnioski z opublikowanych badań

1. Brak jest wystarczających liczby i jakości badań, aby proponować rekomendacje postępowania z dzieckiem z gorączką i wybroczynami,
2. Diagnostyka inwazyjnego zakażenia bakteryjnego oraz niezwłoczna antybiotykoterapia powinna zostać wdrożona u dziecka, u którego stwierdzany jest jeden z następujących objawów: drażliwość, letarg, wydłużony czas napływu włósniczkowego, leukocyty $>15\ 000/\text{mm}^3$ lub $<5\ 000/\text{mm}^3$, CRP $>5\ \text{mg/l}$, wybroczyny większe niż 3 mm [22,23],
3. U dziecka z silnym podejrzeniem inwazyjnej choroby meningokokowej należy niezwłocznie podać antybiotyk: ceftriakson w dawce 100 mg/kg iv lub penicylinę krystaliczną 60000-70000 jm/kg iv; powinien być pobrany posiew krwi i w uzasadnionych przypadkach posiew płynu mózgowo-rdzeniowego, jednakże ich pobranie nie powinno opóźniać podania antybiotyku,
4. Należy zwrócić uwagę, że u niektórych dzieci wczesne objawy inwazyjnej choroby meningokokowej mogą być mało specyficzne i podobne do tych występujących w przebiegu zakażeń o etiologii wirusowej,
5. U dziecka przekazywanego do innego ośrodka należy niezwłocznie pobrać posiew krwi i podać antybiotyk: ceftriakson lub penicylinę.

Zapalenie płuc

W większości, jednakże nie we wszystkich badaniach wykazywano zmniejszanie śmiertelności i skrócenie czasu hospitalizacji gdy antybiotyk był podawany w ciągu 8 godz. od pojawienia się pacjenta z zapaleniem płuc w szpitalnym oddziale ratunkowym [24-27]. W przypadku pacjentów w wieku powyżej 65 lat śmiertelność spadała gdy antybiotyk był podany w ciągu 4 godz., w przypadku pacjentów z niedoborami odporności w ciągu pierwszych 2 godzin [25].

Zespół wstrząsu toksycznego

Jest to jednostka chorobowa charakteryzująca się nagłym początkiem z wysoką gorączką, dreszczami, wymiotami, biegunką, wysypką z szybką progresją objawów prowadzącą do hipotensji i niewydolności wielonarządowej [28]. Powodowana jest najczęściej przez *Staphylococcus aureus* i *Streptococcus pyogenes*.

Zespół o etiologii gronkowcowej zdecydowanie częściej występuje u kobiet, obecny jest wywiad stosowania tamponów, natomiast w zakażeniu paciorkowcowym częściej występuje martwica, w wywiadzie stwierdzany jest niewielki uraz (przerwanie ciągłości skóry), zakażenie wirusem ospy.

Antybiotyki podawane niezwłocznie:

- W przypadku obrazu wskazującego na zakażenie paciorkowcowe penicylina 2-4 mln co 4 godz. iv z klindamycyną 3 x 900 mg iv oraz podanie immunoglobuliny [29],
- Zakażenie gronkowcowe: kloksacylina 6 x 1-2 g iv lub gdy należy podejrzewać MRSA wankomycyna lub linezolid [30],
- Gdy antybiotyk ma w spektrum pokrywać gronkowce i paciorkowce: cefazolina 4 x 1 g iv + klindamycyna 3 x 900 mg iv lub linezolid 2 x 600 mg iv [30].

Martwicze zapalenie skóry, tkanek miękkich i powięzi

Na próbie 89 pacjentów z martwiczym zapaleniem skóry, tkanek miękkich i powięzi, ta diagnoza przy przyjęciu do szpitala mogła być postawiona jedynie u 15 chorych (13%), gdyż wyjściowy obraz kliniczny sugerował jedynie cechy zakażenia tkanek miękkich (*cellulitis*) lub ropień [31].

Obraz kliniczny, który może sugerować szybko postępujące martwicze zakażenie: ból nieproporcjonalny do zmian skórnych, obecność pęcherzy, wybroczyny, obecność gazu podejrzewana w badaniu klinicznym lub radiologicznym, obrzęk, który wykracza poza zaczerwienienie, znieczulenie skóry, objawy toksemii, progresja mimo antybiotykoterapii [32].

Postępowanie obejmuje szybką interwencję chirurgiczną oraz leczenie jak w ciężkiej sepsie. Wybór antybiotyku w zakażeniach szybko postępujących powinien obejmować *S. pyogenes*, *Clostridium perfringens* oraz *Vibrio* spp. z zastosowaniem następujących antybiotyków:

- Piepracylina z tazobaktamem + klindamycyna + ciprofloksacyna,
- Klindamycyna i jeden z następujących: imipenem lub meropenem lub ertapenem lub cefotaksym.

Gorączka neutropeniczna wysokiego ryzyka

Gorączka neutropeniczna wysokiego ryzyka jest diagnozowana u pacjenta, u którego spodziewany czas neutropenii wynosi > 7 dni a liczba granulocytów < 100/mm³ lub obecna jest neutropenia i obecność jednego z następujących: hipotensja, zapalenie płuc, ból brzucha o nowym początku, zaburzenia neurologiczne [33].

Postępowanie obejmuje niezwłoczne pobranie posiewów krwi, innych badań mikrobiologicznych w zależności od obrazu klinicznego oraz niezwłoczne zastosowanie jednego z następujących antybiotyków [33]:

- Ceftazydym 3 x 2 g iv,
- Cefepim 3 x 2 g iv,
- Piperacylina z tazobaktamem 4 x 4,5 g iv,
- Imipenem 4 x 0,5 g iv,
- Meropenem 3 x 1g iv.

Działania organizacyjne podejmowane w SOR w celu właściwego postępowania z pacjentem z podejrzeniem ciężkiego zakażenia (ciężkiej sepsy/wstrząsu septycznego)[34-37]

- Należy opracować rekomendacje postępowania z pacjentem z podejrzeniem ciężkiego zakażenia w SOR,
- W SOR powinny być dostępne antybiotyki zlecane na ratunek życia, do których należą przede wszystkim: penicylina krystaliczna, ceftriakson, acyklowir, lewofloksacyna, wankomycyna, karbapenem (imipenem lub meropenem),
- W SOR należy stworzyć możliwość pobierania krytycznych badań mikrobiologicznych, do których należą posiew krwi i płynu mózgowo-rdzeniowego,
- Należy założyć konieczność podawania antybiotyku w SOR w sytuacji, gdy lekarz podejrzewa ciężkie zakażenia zagrażające życiu,
- Należy zidentyfikować potencjalne przyczyny, które mogą powodować opóźnienie w podaniu antybiotyku u pacjenta w obrazie klinicznym ciężkiego zakażenia,
- Pacjent w obrazie ciężkiego zakażenia powinien mieć zlecony antybiotyk już w SOR,
- U pacjenta w obrazie ciężkiej sepsy/wstrząsu septycznego, antybiotyk powinien zostać podany niezwłocznie po jego zleceniu, przed przewiezieniem na oddział,
- Zespół SOR powinien przejść przeszkolenie w zakresie rozpoznawania oraz postępowania z pacjentem podejrzanym o obecność ciężkiej sepsy/wstrząsu septycznego.

Piśmiennictwo

1. Kumar A., Roberts D., Wood K. E. i wsp.: Duration of hypotension before initiation of effective antimicrobial therapy is the critical determinant of survival in human septic shock, Crit Care Med 2006; 34: 1589-96.
2. Wang H., Shapiro N. I., Angus D. C., Yealy D. M.: National estimates of severe sepsis in United States emergency departments, Crit Care Med 2007; 35: 1928-36.
3. Dellinger R., Levy M. M., Rhodes A. i wsp.: Surviving Sepsis Campaign: International guidelines for management of severe sepsis and septic shock: 2012, Crit Care Med 2013; 41: 580-637.
4. Talan D.: Infectious Disease Issues in the Emergency Department, Clin Infect Dis 1996; 23: 1-14.

5. Pines J. M.: Timing of antibiotics for acute severe infections , *Emerg Med Clin N Am* 2008; 26: 245-7.
6. Radetsky M.: Duration of symptoms and outcome in bacterial meningitis: an analysis of causation and the implications of a delay in diagnosis, *Pediatr Infect Dis J* 1992; 11: 694–8.
7. Proulx N., Fréchette D., Toye B. i wsp.: Delays in the administration of antibiotics are associated with mortality from adult acute bacterial meningitis, *Q J Med* 2005; 98: 291-8.
8. Hussein A. S., Shafran S. D.: Acute bacterial meningitis in adults: a 12-year review, *Medicine* 2000; 79: 360–8.
9. Lepur D., Baršić B.: Community-acquired bacterial meningitis in adults: antibiotic timing in disease course and outcome, *Infection* 2007; 35: 225–31.
10. Tunkel A. R., Hartman B. J., Kaplan S. L.: IDSA Practice Guidelines for the Management of Bacterial Meningitis, *Clin Infect Dis* 2004; 39: 1267-84.
11. Chaudhuri A., Martinez-Martin P., Kennedy P. G. i wsp.: EFNS guideline on the management of community-acquired bacterial meningitis: report of an EFNS Task Force on acute bacterial meningitis in older children and adults, *Eur J Neurol* 2008; 15: 649-59.
12. Solomon T., Michael B. D., Smith P. E.: Management of suspected viral encephalitis in adults: Association of British Neurologists and British Infection Association National Guidelines, *J Infect* 2012; 64: 347-73.
13. Tunkel A. R., Glaser C. A., Bloch K. C.: The Management of Encephalitis: Clinical Practice Guidelines by the Infectious Diseases Society of America, *Clin Infect Dis* 2008; 47: 303-37.
14. Shapiro N., Wolfe R. E., Wright S. B., Moore R., Bates D. W.: Who needs a blood culture? A prospectively derived and validated prediction rule, *J Emerg Med* 2008; 35: 255-64.
15. Coburn B. Morris A. M., Tomlinson G., Detsky A. S.: Does this adult patient with suspected bacteremia required blood cultures, *JAMA* 2012; 308: 502-11.
16. Mandell L. A., Wunderink R. G., Anzueto A. i wsp.: Infectious Diseases Society of America/American Thoracic Society Consensus Guidelines on the Management of Community-Acquired Pneumonia in Adults, *Clin Infect Dis* 2007; 44: S27-72.
17. Solomkin J., Mazuski J. E., Bradley J. S. i wsp.: Diagnosis and Management of Complicated Intra-abdominal Infection in Adults and Children: Guidelines by the Surgical Infection Society and the Infectious Diseases Society of America, *Clin Infect Dis* 2010; 50: 133-64.
18. Vallés J., Alvarez-Lerma F., Palomar M. i wsp.: Health-care-associated bloodstream infections at admission to the ICU, 2011; 139: 815-20.
19. Bleeker S., Moons K. G., Derksen-Lubsen G. i wsp.: Predicting serious bacterial infection in young children with fever without apparent source, *Arch Paediatr* 2001; 90: 1226-32.
20. Feverish illness in children, assessment and initial management in children younger than 5 years, National Collaborating Centre for Women’s and Children’s Health , *Clinical Guideline*, 2013.
21. Baker R. C., Seguin J. H., Leslie N. i wsp.: Fever and petechiae in children, *Pediatrics* 1989; 84: 1051-5.
22. Brogan P. A., Raffles A.: The management of fever and petechiae: making sense of rash decision, *Arch Dis Child* 2000; 83: 506-7.

23. Richards Ch., Thimm A., Clark J. i wsp.: The management of fever and petechiae: collaborative studies are needed, *Arch Dis Child* 2001; 85: 172-8.
  24. Mitka M.: JCAHO tweaks emergency departments' pneumonia treatment standards. *JAMA* 2007; 297: 1758.
  25. Kahn K. L., Rogers W. H., Rubenstein L. V.: Measuring quality of care with explicit process criteria before and after implementation of the DRG-based prospective payment system, *JAMA* 1990; 264: 1969-73.
  26. Battleman D. S., Callahan M., Thaler H. T.: Rapid antibiotic delivery and appropriate antibiotic selection reduce length of hospital stay of patients with community acquired pneumonia: link between quality of care and resource utilization, *Arch Intern Med* 2002; 162: 682-8.
  27. Waterer G. W., Kessler L. A., Wunderink R. G.: Delayed administration of antibiotics and atypical presentation in community-acquired pneumonia, *Chest* 2006; 130: 11-5.
  28. Stevens D. L.: The toxic shock syndromes, *Infect Dis Clin North Am.* 1996; 10: 727-746.
  29. Darenberg J., Ihendyane N., Sjölin J., i wsp.: Intravenous immunoglobulin G therapy in streptococcal toxic shock syndrome: a European randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Clin Infect Dis* 2003; 37: 333-340.
  30. Stevens D. L., Bisno A. L., Chambers H. F. i wsp.: Practice Guidelines for the Diagnosis and Management of Skin and Soft-Tissue Infections, *Clin Infect Dis* 2005; 41: 1373-406.
  31. Wong C. H., Chang H. C., Pasupathy S. i wsp.: Necrotizing Fasciitis: clinical presentation, microbiology, and determinants of mortality, *J Bone Joint Surg Am* 2003; 85A: 1454-9.
  32. May A., Stafford R. E., Bulger E. M. i wsp.: Treatment of complicated skin and soft tissue infections, *Surg Infect* 2009; 10: 467-99.
  33. Freifeld A. G., Bow E. J., Sepkowitz K. A. i wsp.: Clinical practice guideline for the use of antimicrobial agents in neutropenic patients with cancer: 2010 Update by the Infectious Diseases Society of America, *Clin Infect Dis* 2011; 52: e56-e93.
  34. Funk D. J., Kumar A.: Antimicrobial Therapy for life-threatening infections: speed is life, *Crit Care Clin* 2011; 27: 53-76.
  35. Kumar A.: Early antimicrobial therapy in severe sepsis and septic shock, *Curr Infect Dis Rep* 2010; 12: 336-44
  36. Natsch S., Kullberg B. J., Meis J. F., van der Meer J. W.: Earlier initiation of antibiotic treatment for severe infections after interventions to improve the organization and specific guidelines in the emergency department, *Arch Intern Med* 2000; 160: 1317-20.
  37. van Tuijn C. F., Luitse J. S., van der Valk M. i wsp.: Reduction of the door-to-needle time for administration of antibiotics in patients with a severe infection: a tailored intervention project. Quicker, faster, better? *Neth J Med* 2010; 68: 123-7.
-

Notatki:

Notatki:

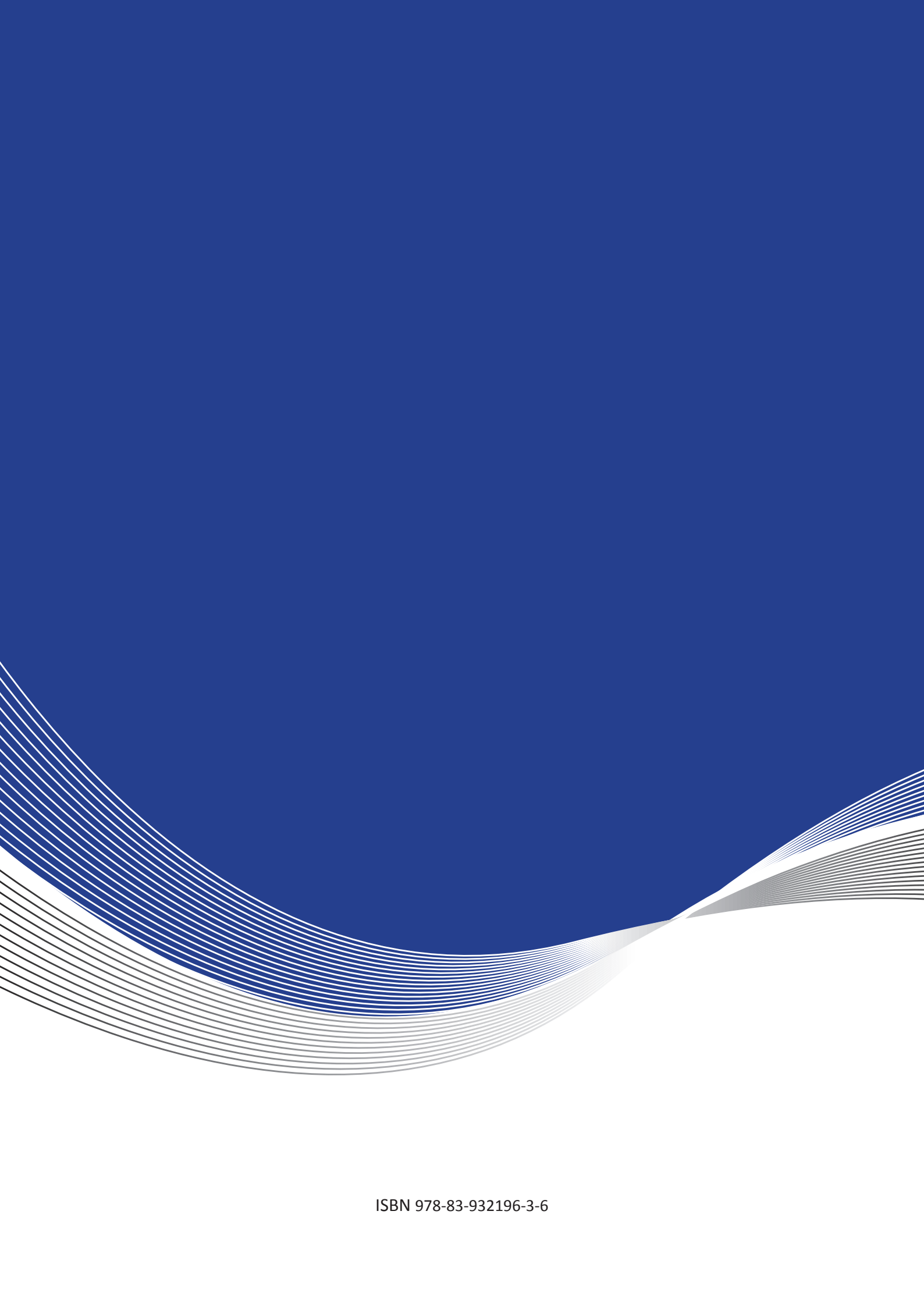
Notatki:

Notatki:

ISBN 978-83-932196-3-6